

Hur tänker MBT-teamet kring självskadebeteende?

Maria Wiwe
Leg. Psykolog
MBT-teamet Huddinge
Maria.wiwe@mbtsverige.se
www.mbtsverige.se

Vad är självskadebeteende?

- Definition av självskadebeteende enligt Favazza (1996); "*avsiktligt förstörande eller förändring av den egna kroppsvävnaden utan medveten självmordsavsikt*".
- Bateman och Fonagy: *Det främmande självet*.
- Olika typer av självskadebeteende; stereotypiskt självskadebeteende, grovt självskadebeteende, tvångsmässigt självskadebeteende samt impulsivt självskadebeteende.

Idag...

- Impulsivt självskadebeteende – vilket är den form som är den absolut vanligast förekommande bland MBT-teamets patienter.

Ett missvisande...

- Benämningen *impulsivt* självskadebeteende stämmer inte fullt ut. Självskadandet behöver INTE ske i hastigt mod - planering och förberedelser förekommer ofta.

De två missförstånden!

- Att självskadebeteende är lika med självmord.
- Att självskadebeteende sker i manipulativt syfte.

...utan

- Självskadande handlar inte om en önskan att dö. Tvärtom handlar det om en önskan att orka leva vidare.
- Självskadande sker inte i manipulativt syfte, utan är ett agerande som syftar till att på något sätt stå ut med outhärdliga känslor.

...alltså, som behandlare glöm aldrig att...

- Självskadebeteende faktiskt handlar om att överhuvudtaget *försöka överleva*.
- Självdestruktiva och samtidigt självbevarande handlingar.
- Favazza (1999); *Skillnaden mellan självskadande och självmord är enkel: det är skillnaden mellan liv och död.*

Observera dock!

- Det är mycket vanligt med självmordstankar och risk för självmord hos patienter med denna problematik!

Vilka är det som självskadar?

- Mycket vanligt med anknytningstrauma i bakgrunden
  - Sexuella övergrepp
  - Fysisk eller psykisk misshandel
  - Bevittnat våld i hemmet
  - Svåra separationer eller övergivanden
  - Neglect!
- ..förekommer också vid traumatiska händelser i vuxen ålder som krigsupplevelser (Pitman, 1990) eller våldtäkt (Greenspan & Samuel, 1989).

Observera!

- Borderline personlighetsstörning är inte lika med självskadebeteende.

Hur tänka kring vad som ligger bakom självskadandet?

- Lindra anspänning och ångest
- Känsla av behärskning och kontroll
- Känslor av värme och välbehag, frigjorda endorfiner
- Dissociativ problematik – ett sätt att bryta en känsla av avstängdhet alternativt överklighetskänslor
- Negativ självbild, lindra skam – och skuld-känslor
- Utlopp för ilska
- Rena sig
- Bestraffa sig
- Ta kål på sexuella känslor
- Hejda inre skenande kaos

Självskadande och mentalisering

- Bristande mentaliseringsförmåga
- Teleologisk hållning: måste göra något för bli av med outhärdliga känslor
- Psykisk ekvivalens: känslor av tillexempel värdelöshet blir sanna såväl i den yttre som i den inre världen. Kan brytas med hjälp av självskadande.
- Låtsasläge: dissociation och kontaktlöshet kan brytas med hjälp av självskadande.

Självskadandets förlopp

- Utlösande händelse – känslor av avvisande eller övergivenhet är mycket vanligt – *självbild i gungning och förlorad mentaliseringsförmåga*

- Känslomässig överbelastning eller känslomässig avstängning – *teleologisk hållning/psykisk ekvivalens/låtsasläge*

- Prova att överleva känslorna utan att skada sig

- Självskadande

- Lättnad och lugn, minskad ångest *eller* ökad närvaro – och verklighetskänsla – mentaliseringsförmågan återerövas och självbilden stabiliseras.

Självskadande och MBT

- Ej ultimatum. Ej kontrakt. Detta för att minimera risken för känsla av misslyckande hos patienten.
- Poängtera agentskap.
- Sök med ljus och lycka efter det *interpersonella sammanhanget* och de *känslor* som föregick skadandet
- Självskadande tas alltid upp till diskussion och reflektion i såväl individualterapi som i grupperapi.
- Syftet MBT-behandling är inte bara att hjälpa patienten att hitta bättre sätt att hantera sina känslor, utan att öva, stabilisera och förbättra mentaliseringsförmåga.

I MBT tolkar vi inte!

Interventionsspektrum vid självskadande

1. Stöd och empati.
2. Bestäm det interpersonella sammanhanget.
3. Identifiera affekterna.
4. Undersök det medvetna motivet.
5. Ifrågasätt eventuellt patientens perspektiv.
6. Diskutera alternativa strategier.

Viktigaste skillnaderna MBT och DBT

- Teoretisk bakgrund; anknytningsteori vs beteende – och inlärningsteori.
- Inom MBT gör vi ej beteendeanalys. Vårt fokus är det *känslomässiga* och *interpersonella sammanhang* som föregår en mentaliseringskollaps.